

‘Diplomatatie als rustiek tijdverdrijf is voorbij’

VVD-minister Uri Rosenthal noemt zichzelf een realist: ‘Met mooie verhalen en goede bedoelingen kom je er niet.’ Hij gaat voluit voor de economische diplomatie. Dat betekent dat ambassades worden gesloten of verkleind, en misschien ook wel geopend.

Door **Jan Hoedeman** en **Theo Koelé** Foto **Mike Roelofs**

Buitenlands beleid is er voor Nederland en de Nederlanders.’ Duidelijker kan de nieuwe minister van Buitenlandse Zaken Uri Rosenthal (VVD) het niet zeggen. Hij kijkt door een vaderlandse bril naar de buitenwereld, waar hij dankzij economische verschuivingen – vooral richting Azië – mogelijkheden ziet voor nieuw beleid dat burgers en bedrijven ten goede komt. ‘Je hebt in de internationale verhoudingen mensen die vooral vanuit moralisme werken en anderen die tot de realistische school behoren. Zonder er een absolute tegenstelling van te maken: ik voel me het meest thuis bij de realisten. Met mooie verhalen en goede bedoelingen kom je er niet, ik ben iemand van het resultaat.’

De diplomaat-koopman Nederland niet langer als gidsland, het land met het opgeheven vingertje? En hoe staat het met de mensenrechten?

‘Als ik spreek over Nederlandse belangen, bedoel ik dat we in de eerste plaats een bijdrage moeten leveren aan stabiliteit en veiligheid in de wereld. Daarmee verbonden zijn welvaart en werkgelegenheid voor Nederlanders in binnen- en buitenland. Dat zijn de twee belangrijkste pijlers onder mijn beleid. Een derde pijler vormen de mensenrechten. Maar je kunt niet overal voortdurend mee bezig zijn, je moet energie, tijd, aandacht en middelen selectief inzetten.

‘Ik weet dat het sommigen tegen de borst stuit, maar ik vind dat je niet overal op elk moment ergens achteraan moet jagen. Er zijn ook tal van organisaties en instituten die zich ermee bezighouden.

‘Maar natuurlijk zul je mij aan de zijde vinden van al diegenen die bijvoorbeeld een regime als in Birma kapittelen, en meer dan dat. Daar worden al meer dan twintig jaar alle waarden van de rechtsstaat en de democratie met voeten getreden. Ik noem ook Iran, waar gestenigd wordt en doodstraffen voltrokken.’

U noemt internationale paria's. Hoe gaat u om met China, een economische grootmacht waar Nederland veel te winnen heeft?

‘Je moet altijd balanceren. Het is een goede gewoonte dat Nederlandse autoriteiten op bezoek in China aandacht vragen voor notoire problemen op het gebied van mensenrechten. Tegelijkertijd is het zonneklaar dat de economische verhoudingen, en daarmee ook de machtsverhoudingen, verschuiven. De groeicijfers van landen als China en Zuid-Korea, rond de tien procent, gaan die van Europese landen verre te boven.

Daar moet je de ogen niet voor sluiten. Het betekent allermindst dat we ons afkeren van de traditionele bondgenoten, zoals de VS en de NAVO.’

U legt sterk de nadruk op economische belangen. Wat betekent dat voor ambassades en andere diplomatieke posten waarop bezuinigd gaat worden?

‘Verschuivende verhoudingen op wereldschaal moeten gevolgen hebben voor de manier waarop we onze posten indelen. Ik wil de economische diplomatie zeer sterk aanzetten. Er moet ook echt een mentale verandering plaatsvinden. Traditioneel zien ambassades hun rol als een politieke. En dan wordt gezegd: o ja, we hebben ook nog een handelsattaché. Dat zal echt anders moeten. De tijd dat politiek de politiek was en economie de economie, is voorbij. Dat schuift nu in elkaar. We moeten het postennetwerk volop benutten voor handelsbevordering. En we moeten de stroom van strategische goederen richting Nederland goed in de gaten houden.’

‘Er zullen ambassades worden gesloten, verkleind, versterkt en misschien ook wel geopend. We gaan niet schaven. Er zullen posten worden gesloten in landen waar we de ontwikkelingsrelatie mee beëindigen. Maar je kunt niet zeggen dat in die landen per definitie de post 1 op 1 wordt gesloten. Ook nieuw is dat we de dienstverlening aan de Nederlandse burger in het buitenland veel steviger aanzetten. De consulaire post wordt versterkt.

‘En we kijken ook kritisch naar de inrichting van het departement. We willen een slanke, efficiënte organisatie. Ik leg het accent op versterking ‘buiten de deur’, bij de ambassades. ‘Binnen de deur’, op het departement, moeten we zo min mogelijk belastinggeld besteden.’

Kunt u uw ambtenaren wel motiveren? U zit in een kabinet dat posten opdoekt en samenwerkt met een partij zonder buitenlandse ambities.

Ik heb een joodse achtergrond, maar ben niet belijdend

‘Ik heb geen enkele reden om te klagen over gretigheid om er de tanden in te zetten. Ik heb gesproken met voortreffelijke jonge BZ'ers (vakjargon voor ambtenaren, red.), die boordevol ideeën en plannen zitten. Van die jonge mensen zullen we het in hoge mate moeten hebben. En van nieuwe communicatiemogelijkheden. Diplomatie als rustiek tijdverdrijf is voorbij.’

Passie voor Israël

‘Ik heb een joodse achtergrond, maar ben niet belijdend, ook nooit geweest. Familie heb ik in Israël en ook in andere landen. Hoewel ik geen moralist ben, maar een realist, heb ik wel altijd sterk het gevoel voor een bottomline van goed en kwaad. Geen enkel misverstand daarover. De vreselijke dingen die zijn gebeurd in de Tweede Wereldoorlog met de generaties die aan mij vooraf gingen spelen daarin natuurlijk een rol. Ik ben nu in de zestig, maar dat is toch een soort rode draad in mijn leven.

‘In de jaren zestig verzette ik mij als Amsterdamse student tegen de onterechte aanvallen uit het links activistische bolwerk op de professionele integriteit van professor Hans Daudt. Ik hoop dat ik in dergelijke gevallen de Zivildcourage weet op te brengen die daarbij hoort.

‘Het feit dat ik mij in het regeerakkoord thuis voel bij de passage over het Midden-Oosten staat los van mijn achtergrond. Dat heeft te maken met een veel bredere kijk op de wereld. Ik vind het van groot belang dat Israël in het Midden-Oosten de enige democratische rechtsstaat is, met alle kritiek die je op sommige punten kunt hebben. Wij willen weerstand bieden aan Israël-bashing, we willen investeren in de relatie met Israël.’

Beperkt u uw bewegingsruimte in de Arabische wereld niet door zo het accent op Israël te leggen? Juist daar moet u zoveel over de standpunten van de PVV uitleggen.

‘Dat is een misverstand. Wij zijn voor een twee-statenoplossing in het Midden-Oosten, en Europa moet de Amerikanen niet voor de voeten lopen in het vredesproces. Dat is een heel andere lijn dan Geert Wilders heeft. Ik heb daar met Wilders over gesproken en vastgesteld dat onze opvattingen heel stevig uiteenlopen. Ook als het gaat om de bouw van nederzettingen in bezet gebied.’

De imagobewaker

Als frequent deelnemer aan internationale toppen heeft Rosenthal wat uit te leggen aan zijn collega's over de wonderlijke wereld van de Haagse politiek anno 2010. Die snappen weinig van

CV

19 juli 1945
geboren in Montreux (Zwitserland)
1970-1973
wetenschappelijk medewerker UVA
1973-1979
medewerker Erasmus Universiteit
1980-1987
hoogleraar politicologie en bestuurskunde, Erasmus Universiteit
1987-2010
hoogleraar bestuurskunde te Leiden
1997-2002
vicevoorzitter NWO (Ned. Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek)
1996-2010
voorzitter COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement BV
1999-2010
lid Eerste Kamer
2005-2010
fractie leider VVD Eerste Kamer
2010
minister van Buitenlandse Zaken

gedoogconstructies en de commotie veroorzakende Wilders die niet in het kabinet zit, maar het op bepaalde terreinen wel steunt.

Is dat niet een gebed zonder einde steeds te moeten uitleggen dat de standpunten van Wilders niet die van de Nederlandse regering zijn?

‘Mijn buitenlandse collegae kijken me soms alleen maar vragend aan. Ik ga daar ontspannen en standvastig mee om. Dan leg ik ze uit dat wij in Nederland een coalitie van twee partijen hebben, die op bepaalde punten een overeenkomst hebben met de PVV. Die partij zit niet in de regering omdat ze de islam als een politiek ideologie ziet, terwijl wij het als een godsdienst zien. Ik vertel ze ook dat bij ons de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting soms botsen en dat een rechter dat dan beslecht. Op de NAVO-top in Lissabon heb ik dat met Mark Rutte uitgelegd aan de Turkse president en mijn collega van Buitenlandse Zaken. Daarop zei hij: O, zit dat zo! En ze waren tevreden.’

Durft u zich nog in Brussel bij de NAVO te vertonen als het u niet lukt een Afghanistan-missie op te tuigen? Zelf Albanië doet mee.

‘We zetten er op in dat we in staat zijn zo'n missie naar Afghanistan te sturen. Met de informatie van het verkenningsteam zullen we kijken of we een zinvolle politietrainingsmissie naar Afghanistan kunnen sturen voor de transitieperiode waarin het land zich nu bevindt.’

Is de onophoudelijke stroom van onthullingen door WikiLeaks niet een nachtmerrie voor de macht?

‘WikiLeaks is schadelijk voor de vrijmoedigheid in het diplomatieke verkeer. Het risico dat we lopen is dat we weer met meel in de mond gaan praten en uiteindelijk wordt dan ook de uitwisseling tussen de regering en de Tweede Kamer belemmerd. WikiLeaks is zéér schadelijk. Het naar buiten brengen van risicovolle objecten, zoals de aanlanding van intercontinentale kables op de Nederlandse kust, vind ik zeer over de top. Wij kijken met een taskforce wat we daaruit kunnen leren.’

De politicus

Uri Rosenthal is eind jaren negentig pas actief geworden in de Nederlandse politiek. Waar de mensen met wie hij in het kabinet zit meestal carrière-politici zijn, is hij een relatieve nieuwkomer. In de senaatsfractie van de VVD deed Rosenthal Buitenlandse Zaken, sinds 2005 was hij fractievoorzitter. Voor het grote publiek kwam hij afgelopen zomer voor het voetlicht als informateur in de formatiethriller van 2010.

U hebt als informateur geconstateerd dat er geen rechtse coalitie mogelijk was. Nu bent u minister in zo'n rechtse coalitie. Wat is er misgegaan?

‘Ik heb geconstateerd dat er geen kans was op een rechts meerderheidskabinet van VVD, PVV en CDA. Dat is ook gebeken. Er was wel een rechts minderheidskabinet van VVD en CDA mogelijk met gedoogsteun van de PVV.’

Vindt u het niet gênant dat u voor parlementaire steun mede afhankelijk bent van parlementariërs die joken over hun cv en delicten op hun kerfstok hebben in de sfeer van zeden, financiën en geweld?

‘Ik heb te maken met het stemgedrag van een fractie, dat is voor mij bepalend. En al hetgene wat daar omheen zit, is een zaak van de PVV.’

Hoe voorkomt de VVD dat ze als grootste partij in de val van zelfgenoegzaamheid trapt waar het CDA bij de verkiezingen voor is gestraft? Wordt daaraan gedacht of verkeert u nog in de overwinninggroes?

‘De VVD wil haar liberale beginselen realiseren. Tegelijkertijd denken wij niet de wijsheid in pacht te hebben. Het is liberalen vreemd zich te buiten te gaan aan de arrogantie van de macht. Je ziet dat wel eens bij andere partijen. We zijn ons zeer bewust dat we op 9 juni de kleinste grootste partij uit de parlementaire geschiedenis werden. We weten ook dat we steeds meerderheden moeten vinden, en niet alleen met de PVV. Dat houdt je bescheiden en met beide benen op de grond.’